

Minnisblað skipulagsfulltrúa

til skipulags- og byggingarnefndar Skorradalshrepps

vegna umsóknar ON um framkvæmdaleyfi

Nefndin vísaði umsókninni frá þann 19. september sl. sem hreppsnefnd staðfesti 20. september. Samskipti hafa verið við umsækjanda eftir það og þann 27. október sl. barst formlegt erindi þar sem þess er krafist að umsóknin verði tekin fyrir að nýju og það fái fullnaðarafgreiðslu að teknu tilliti til sjónarmiða ON sem þar eru sett fram. Til vara er þess krafist að sveitarfélagið leiðbeini ON svo félaginu sé kleift að neyta andmælaréttar síns.

Skipulagsfulltrúi telur rétt að verða við beiðni ON og taka málið fyrir að nýju. Að mati skipulagsfulltrúar eru annmarkar á málinu sem geta valdið því að óhjákvæmilegt verði að hafna beiðninni, a.m.k. að svo stöddu. Þrátt fyrir að ON hafi sett fram sjónarmið um flest þessara atriða í erindi sínu þann 27. október sl. er mælt með því við skipulagsnefnd að ON verði að nýju gefinn kostur á að tjá sig um einstök atriði, í ljósi þess sem hér kemur fram.

1. Virkjunarleyfi ekki til staðar.

Ljóst er að um þetta er deilt. Ekki verður annað séð en að ON hafi á sínum tíma verið þeirrar skoðunar að ekkert virkjunarleyfi væri til, en byggt á því að ekki hafi þurft slíkt leyfi þegar virkjunin var reist og ekki verð gerð krafa um slíkt með afturkræfum hætti.

Í bréfi lögmanns sveitarfélagsins f.h. Skorradalshrepps til Orkustofnunar frá 2. maí 2022 voru sjónarmið sveitarfélagsins rakin ítarlega. Sveitarfélagið fær ekki séð annað en að alltaf hafi verið gerð krafa um virkjunarleyfi fyrir Andakílsárvirkjun. Í minnisblaði Orkustofnunar, sem sveitarfélagið telur bera með sér að vera vinnuskjal og undirbúningur fyrir formlega afstöðu Orkustofnunar, eru rakin sjónarmið og dregin ályktun um að e-s konar ígildi leyfis sé til staðar. Ekkert slíkt leyfi hefur komið fram og mikilvægt er að fram komi hvað felist í meintu leyfi. Er sveitarfélaginu því ómögulegt annað en að álykta að ekki sé til staðar virkjunarleyfi. Slíkt leyfi ætti að nýtast við mat á því hvort starfsemi sú sem fram fer í virkjuninni, sé í samræmi við þau leyfi sem gilda.

Fyrir liggur að íbúar í sveitarfélaginu, landeigendur, hafa einnig byggt sjálfstætt á þessu sjónarmiði og krafist þess að Orkustofnun taki málið til skoðunar / afgreiðslu.

Mikilvægt er að ON sýni fram á hvaða leyfi séu í gildi vegna virkjunarinnar og að fyrir liggi að sú raforkuframleiðsla sem fram fer þar í dag sé í samræmi við útgefin leyfi.

Nýlegur úrskurður Úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála ÚUA tekur af tvímæli um að sveitarfélaginu ber að tryggja að leyfi annarra stjórnvalda séu til staðar þegar framkvæmdaleyfi er gefið út vegna virkjunar, sjá mál 74/2023. Fleiri eldri úrskurðir eru til um sama mál.

2. Leyfi Orkustofnunar skv. vatnalögum.

Í erindi ON frá 27. október sl. er á því byggt að minnisblað Orkustofnunar frá 15. febrúar 2023 feli í sér skýra afstöðu um þetta atriði. Sveitarfélagið telur umrætt minnisblað bera með sér að vera vinnuskjal sem ætlað er að vera innlegg í ákvörðunartöku Orkustofnunar. Ekki hafi verið tekin ákvörðun.

Sveitarfélagið telur að á sér hvíli skylda, sbr. áður nefndan úrskurð ÚUA í máli 74/2023, að ganga úr skugga um að leyfi þar til bærra stjórnvalda liggja fyrir við ákvörðun um það hvort veita eigi framkvæmdaleyfi. Er um það vísað til rökstuðnings ÚUA sjálfra í þeim úrskurði.

3. Sjónarmið er lúta að lögum 36/2011.

Sveitarfélagið hefur haft til skoðunar úrskurð ÚUA í máli nr. 3/2023, frá 15. júní 2023, hvar virkjunarleyfi var felld úr gildi með vísan til ákvæða laga 36/2011. Í 3. mgr. 28. gr. þeirra laga kemur fram að við afgreiðslu umsóknar um leyfi til nýtingar vatns og við aðra leyfisveitingu til framkvæmda á grundvelli vatnalaga, laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu og um leyfi á grundvelli skipulagslaga og laga um mannvirki skuli leyfisveitandi tryggja að leyfið sé í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun.

Með vísan til þessa er tilefni til að óska eftir frekari umfjöllun ON um þetta atriði. Ljóst er að Umhverfisstofnun annast stjórnáætlun vatnsverndar, skv. 7. gr. laganna.

Rétt þykir að kalla eftir afstöðu ON til þess, hvort sveitarfélaginu beri við útgáfu framkvæmdaleyfis að líta til ákvæða umræddra laga og hvort gera verði kröfu um að fyrir liggja staðfesting frá Umhverfisstofnun eða vatnaráði um að fyrirhugaðar framkvæmdir séu samrýmanlegar vatnaáætlun. Í ljósi ummæla í forsendum ÚUA í úrskurði 3/2023 þykir rétt að kalla eftir afstöðu ON til þess hvort almenn flokkun gildandi vatnaáætlunar nægi ein og sér, eða hvort fyrirhugaðar framkvæmdir ON við Andakílsárvirkjun leiði til þess að gera verði sérstaka úttekt á vatnshloti/um því/þeim sem þær hafa áhrif á. Er þar bæði vísað til stöðuvatnsins Skorradalsvatns og straumvatnsins Andakílsár.

4. Framkvæmdaleyfisumsókn ekki í samræmi við reglugerð 772/2012 um framkvæmdaleyfi.

a. Mörk sveitarfélaga, jarða og lóða.

Fyrir á árinu hefur tvívegis verið þinglýst landamerkjalinum Efri Hrepps að því marki sem hinn forni farvegur Andakílsár markar landamerki jarðarinnar við aðliggjandi jarðir. Skipulags- og byggingarnefnd Skorradalshrepps fékk kynningu á þeirri línu og gerði ekki athugasemdir við, sjá 1. dagskrárlið á fundi þann 19. september 2023. Að kröfu ON féllst sýslumaðurinn á Vesturlandi nýverið á að aflýsa annarri þinglýsingunni og virðist þar byggja á að sveitarfélögin hafi ekki samþykkt línuna. Er því á þessu stigi enn meiri óvissa um það hver sú lína nákvæmlega er. Í uppdrætti frá ON kom fram markalína sveitarfélaga sem augljóslega var byggð á misskilningi um það við hvaða yfirfall skyldi miða.

Ekki fæst séð að skýrt sé með uppdrætti, hver er lega einstakra lóða sem skipt var á sínum tíma út vegna Andakílsárvirkjunar úr landi Efri Hrepps, sem er í Skorradalshreppi. Fyrir liggur að ON eða Orkuveita Reykjavíkur hefur á sínum tíma þinglýst uppdrætti sem virðist sameina lóð úr landi Efri Hrepps við lóð ON úr landi Syðstu Fossa sem eru í öðru sveitarfélagi. Umrædd afmörkun hefur enga umfjöllun fengið í sveitarstjórn Skorradalshrepps og ekki fæst séð að hún hafi verið staðfest af eigendum Efri Hrepps.

Er því óljóst, hver nákvæm mörk lóðar ON og jarðarinnar Efri Hrepps eru. Hafa eigendur Efri Hrepps komið því sjónarmiði á framfæri, að þeir telji líklegt að framkvæmd sú sem hér er til afgreiðslu sé annað hvort að miklu leyti eða öllu á þeirra landi, þ.e. utan lóðar ON.

Gera verður þá kröfu að skýrt sé, að umrædd framkvæmd sé á lóð ON. Slíkt er t.d. unnt með samþykki landeigenda eða skýri afmörkun lóðarinnar í samræmi við lög. Verður því að óska eftir gögnum um þetta efni sem taka af öll tvímæli.

b. Leyfi Fiskistofu.

ON hefur sent sveitarfélaginu afrit af tölvupósti frá Fiskistofu, sem ber með sér að Fiskistofa líti svo á, að umrædd framkvæmd gangi ekki gegn hagsmunum sem Fiskistofu ber að gæta. Sú afgreiðsla Fiskistofu er ekki í fullu samræmi við það verklag sem sveitarfélaginu hefur verið kynnt að sé viðhaft, þ.e. að fyrst sé aflað álits sérfræðings á sviði veiðimála, en undirrituð telur að fallast beri á að ON hafi skýrt þetta atriði með fullnægjandi hætti.

c. Álit veiðifélaga Andakílsár og Skorradalsvatns.

Ekki er um það deilt að ekki liggur fyrir deiliskipulag um það svæði sem framkvæmdin er á. Sveitarfélagið telur því rétt, að tryggt sé að þessir hagsmunaaðilar veiti álit sitt á framkvæmdinni. Er í þessu sambandi m.a. vísað til úrskurðar ÚUA í máli 3/2023, þar sem reyndi á aðildarhæfi veiðifélags sem framkvæmdaaðili taldi ekki eiga aðild að málinu, þar sem langt væri frá framkvæmdasvæði að starfssvæði veiðifélagsins. ÚUA taldi viðkomandi veiðifélag eiga lögvarða hagsmuni. Telja verður að í þessu tilviki sé enn skýrara, að bæði þessi veiðifélög eru í návígi við umrædda framkvæmd og geta orðið fyrir áhrifum.

Því telur sveitarfélagið sér skylt að leita umræddra álita. Vísað er til þeirra raka sem fram koma í ofangreindum úrskurði.

Við grenndarkynningu væri unnt að ná þessum álitum fram að mati sveitarfélagsins, telji ON ekki ástæðu til að kalla eftir þeim sjálft. Rétt þykir að gefa ON færi á að tjá sig um þessi sjónarmið frekar.

d. Afmörkun framkvæmdasvæðis og afstaða gagnvart RAMSAR svæði.

Samkvæmt 1. lið 7.gr. reglugerðar um framkvæmdaleyfi skal fylgja umsókn afstöðumynd í mælikvarðanum 1:2000-1:500. Samkvæmt 3. mgr. sömu greinar kemur fram að ef ekki liggur fyrir deiliskipulag og sótt er um framkvæmdaleyfi á grundvelli aðalskipulags þarf einnig fylgja með yfirlitsmynd í mælikvarðanum 1:10.000-1:2000 eða úrdráttur úr aðalskipulagi. Með framkvæmdaleyfisumsókn fylgdi afstöðumynd í mælikvarðanum 1:3.500. ON sendi inn uppfærslu á afstöðumynd þann 15.9.2023. Ný afstöðumynd var ekki í mælikvarða og ekki með hæðalínum. Á afstöðumynd þarf að gera grein fyrir fyrirhugaðri framkvæmd, landmótun, vegtengingum og öðru sem skilmálar deiliskipulags kveða á um og önnur gögn sem við eiga. Það er mat sveitarfélagsins að á afstöðumynd eigi að koma fram afmörkun lóða og rétt sveitarfélagamörk, sbr. hér áður. Engin yfirlitsmynd fylgdi framkvæmdaleyfisumsókn í samræmi við 3. mgr. 7. gr. reglugerðar um framkvæmdaleyfi, þ.e. sem sýnir staðsetningu og afmörkun framkvæmdasvæðis. Í þessu samhengi óskar sveitarfélagið eftir að framkvæmdin sé sýnd á úrdrætti úr sveitarfélagsuppdætti aðalskipulags þannig að það sé ljóst að framkvæmdasvæðið samræmist aðalskipulagi og afstaða sýnd gagnvart náttúruverndarsvæði eins og RAMSAR svæðis neðan virkjunar.

Sveitarfélagið telur þær ríku skyldur sem á því hvíla, sjá t.d. áður nefnda úrskurði ÚUA í málum 3/2023 og 74/2023, leiða til þess að gera verður skýrar kröfur til þeirra gagna sem lögð eru fram. Því verði uppdrættir að vera í þeim mælikvörðum sem ætlast er til.

Andakíll er skilgreint RAMSAR svæði. Í verndar- og stjórnunaráætlun svæðisins, sjá <https://ust.is/library/Skrar/Einstaklingar/Nattura/Fridlyst-Svaedi/Stjonunar-%20og-%20verndaraetlun%20fyrir%20verndarsvaedi%20i%20Andakil%20m%20undirritun.pdf>, segir á bls. 14:

Benda ber á aðra ógn við lífríki árinna sem er vatnsaflsvirkjun, Andakílsárvirkjun, sem var byggð í Andakílsá um miðja 20. öld, og hefur verið starfrækt síðan. Vísað er til auglýsingar 338/2011 sem birtist í Stjórnartíðindum, ákvæða náttúruverndarlaga og umræddrar verndar- og stjórnunaráætlunar. Sveitarfélagið telur sér skylt að taka tillit til þeirra verndarhagsmuna sem hafa verið skilgreindir og njóta sérstakrar verndar og telur því eðlilegt að umsækjandi geri það einnig í gögnum sínum.